Dzintars Rasnačs: Dosim garantijas latviešu valodai

21.01.2010 12:50

Intervija publicēta laikrakstā "Latvijas Avīze" 21.01.2010.

"Latvijas Avīzes" redakcijā viesojās Saeimas sekretārs DZINTARS RASNAČS ("TB"/LNNK), kurš ierosinājis, lai valsts un pašvaldību finansētajās izglītības iestādēs mācības notiktu tikai valsts valodā. Ar viņu sarunājās "Latvijas Avīzes" žurnālisti Voldemārs Krustiņš un Ģirts Zvirbulis.

V. Krustiņš: – Desmitās Saeimas vēlēšanas vairs nav aiz kalniem. Kā jūs, nacionāls politiķis, raksturotu pašreizējo politisko ainavu Latvijā, it īpaši valodas jomā?

– Mēs pēdējos divos parlamentos esam snieguši daudz priekšlikumu likumiem, kas varētu nostiprināt latviešu valodas pozīcijas. Taču gandrīz simtprocentīgi mūsu priekšlikumi ir vai nu noraidīti, vai arī atstāti kādas komisijas atvilktnēs – kā, piemēram, mūsu pēdējais priekšlikums, ka pašvaldību deputātiem, kuri pietiekami neprot latviešu valodu, būtu ar parlamenta lēmumu jāatņem deputāta mandāts.

– Jums taču savulaik bija arī priekšlikums, ka ne tikai būtu jāatņem, bet nemaz nebūtu dodams. Turklāt ne tikai pašvaldību, bet arī parlamenta deputātiem…

– Jā, tas bija vēl Vairas Vīķes-Freibergas laikā un aprakstīts grāmatā "VVF". Prezidente toreiz aktīvi iestājās, lai šāds ierobežojums netiktu noteikts. Taču toreiz izdevās panākt būtisku kompromisu, ka Satversmē tika iestrādātas normas, kas būtiski nostiprināja latviešu valodu.

Šodien atkal mēs esam nonākuši pie secinājuma, ka nepieciešams viens liels priekšlikums, kas garantētu latviešu valodas pastāvēšanu un attīstību nākotnē. Drošību, ka latviešu valoda dzīvo un dzīvos.

Analizējot valodas stāvokli četrās galvenajās sadzīves jomās, var redzēt, ka valsts pārvaldē tas ir apmierinošs, komercdarbībā vairāk neapmierinošs nekā apmierinošs, medijos ļoti neapmierinošs, izglītības jomā apmierinošs, bet ļoti vājā līmenī.

Kam ķerties klāt? Valsts pārvaldē viss noregulēts ar Satversmes normām, arī komercdarbībā parādās jaunieši, kas vidusskolu beiguši pēc 2004. gada reformas, un var redzēt, ka viņi samērā labi runā latviski. Plašsaziņas līdzekļiem jau bija uzlikta prasība par latviešu valodas īpatsvaru, bet 2003. gada Satversmes tiesas spriedums lika to atcelt. Tādēļ šaubos, vai spēsim tur kaut ko mainīt. Paliek izglītība.

Manuprāt, izglītības iestādē jāveido tādi apstākļi, lai citu tautību audzēkņi spētu pilnībā saprast, kas tā par valsti, kurā viņi dzīvo, kas ir latviešu valoda. Īsi sakot – lai viņi spētu latviski domāt.

Taču kas notiek izglītības iestādēs no pirmās līdz devītai klasei un pirmsskolas iestādēs? Šobrīd izplatīta ir bilingvālā jeb divvalodu apmācība, kas pakāpeniski radina bērnus apgūt latviešu valodu labākā līmenī. Manuprāt, ar to nav pietiekami un jāveido tāda garantija, kāda ir absolūtā vairākumā Eiropas valstu, ka

valsts un pašvaldības finansē obligāto izglītību tikai valsts valodā. Fakultatīvais kurss, dažādas minoritāšu programmas lai nāk caur nevalstiskā bloka atbalstu.

Mūsu piedāvātais Satversmes grozījumu modelis paredz ar 2012. gada 1. septembri uzsākt pakāpenisku pāreju uz izglītību latviešu valodā pirmsskolas iestādēs un pirmajās klasēs, nākamajā gadā tā jau būs otrā klase, pēc tam trešā ceturtā. Tādējādi deviņu gadu laika posmā ar Latvijas pilsoņu dotu mandātu visa obligātā izglītības sistēma pārietu uz latviešu valodu. Manuprāt, tas ir vienīgais solis, kas palīdzēs novērst ļoti lielu daļu no okupācijas sekām, pasargās mūs ne tikai no rusifikācijas, bet arī anglifikācijas un vispār no svešvalodu dominances mūsu sabiedrībā.

Ģ. Zvirbulis: – Krievu medijos jūsu piedāvātie Satversmes grozījumi jau nodēvēti par mazākumtautību skolu iznīcināšanu…

– Cittautiešu ģimenes jau šobrīd bieži izvēlas sūtīt bērnus latviešu skolā. Piemēram, Daugavpils rajona Skrudalienas latviešu skolu reformas laikā gatavojās slēgt. Par lielu pārsteigumu izrādījās, ka lielākoties šajā latviešu skolā mācās mazākumtautību bērni, un viņu vecāki iebilda pret slēgšanu.

"Vesti" un tamlīdzīgi krievu mediji izplata melus, bet, neskatoties uz to, esmu pārliecināts, ka arī liela daļa mazākumtautību ģimeņu atbalstīs mūsu priekšlikumu.

– Kad tad atbalstītāji varēs sākt parakstīties par šiem grozījumiem?

– Šobrīd esam apzinājuši bāriņtiesu un zvērinātu notāru iespējas strādāt jaunajos apstākļos. Kā zināms, bāriņtiesu skaits pēc administratīvās reformas ir samazinājies. Līdz ar to parakstu vākšanas procedūra varētu būt nedaudz sarežģītāka nekā agrāk. Satversmes grozījumu un pārejas noteikumu formulējums jau ir sagatavots. Ļoti ceru, ka janvāra beigās apvienības domes sēdē tiks dots starta signāls šai iniciatīvai. Prognozēju, ka nepieciešamo 10 000 parakstu savākšana prasīs trīs līdz sešus mēnešus, tādēļ pašreizējam Saeimas sasaukumam, visticamāk, nenāksies lemt par šiem grozījumiem. Nekādā gadījumā negribētu šo iniciatīvu iekrāsot tikai mūsu partijas krāsās. Tas būs Latvijas pilsoņu uzdevums 10. un 11. Saeimai un to izveidotajām valdībām.

V. Krustiņš: – Gribu nolasīt fragmentu no Ludmilas Sočņevas intervijas "NRA": "Stāsts ir par to, ka Latvijā nav nevienas krievu skolas, un visa tā ir tikai politiska muldēšana, ka "krievu skolas ir mūsu Staļingrada". Man klasēs bija čigāni, ebreji, latvieši, krievi, mongoļi, tatāri, kazahi, ukraiņi – absolūti multinacionāli kolektīvi. Bilingvālā izglītība, patiesību sakot, ir diversija valsts līmenī, tādas izglītības vispār nav! Sen jau visām skolām vajadzēja pāriet uz latviešu valodu." Un to saka cilvēks, kurš pats nav latvietis. Savukārt jūsu kolēģis Urbanoviča kungs savulaik izteicies, ka "SC" neitralizējis skolu reformu – patiesībā nekas neesot noticis! Arī no IZM pārstāvjiem neesmu dzirdējis apmierinošas atbildes par skolās notiekošo.

– Es arī neesmu staigājis pa skolām un veicis inspektora pienākumus, bet esmu gala eksāmenu komisijā vienā no Latvijas augstskolām. Tur es lieliski redzu šos bērnus, kuri nākuši no reformas un tagad aizstāv savus kvalifikācijas darbus. Turklāt vairākums to paveic uz septiņi astoņi. Es tiešām nezinu, ko Urbanovičs tur gvelž, bet rezultāts ir labs.

– Runa jau ir par to, ka skolu reforma tiek sašaurināta līdz tam, ka krievvalodīgos jāiemāca latviski runāt. Es savā naivumā biju iedomājies, ka vidusskola un augstākās mācību iestādes sagatavo Latvijas pilsoņus. Bet, ja tas tā būtu, mums nerastos jautājums par atšķirīgu vēstures izpratni. It kā... tas ir politisks jautājums. Šajā sakarā man ir radies priekšstats, ka arī jūsu tagadējo iniciatīvu citas tā sauktās latviskās partijas īsti neatbalsta.

– Es teikšu tā, ka mūsu iniciatīva vēl nav pietiekami izskanējusi. Pat mūsu organizācijas iekšienē daži

biedri man par lielu pārsteigumu nav saņēmuši pilnu informāciju. Tas zināmā mērā ir mūsu pašu kapacitātes trūkums – novest šo informāciju līdz sabiedrībai. Kad tas izdosies, kad nonāksim līdz debatēm televīzijā, tad uzzināsim atbildes uz daudziem jautājumiem. Bet ir cerība uz citu – politisku un nevalstisku organizāciju – atbalstu.

– Bet vai tā sauktā trejsavienība "Vienotība" varētu būt jūsu sabiedrotais gan pie šiem Satversmes grozījumiem, gan nākamajās Saeimas vēlēšanās?

– Vēl joprojām notiek sarunas, un mūsu partijas priekšsēdētājs Roberts Zīle ir skaidri pateicis un partijai ir nostāja, ka varam strādāt kopā, bet bez diskriminējošiem nosacījumiem. Negribam zaudēt savu ideoloģiju un iesim kopējā savienībā ar savu nostāju, kas atsevišķos jautājumos var atšķirties. Paredzu, ka šai apvienībai vēl sāksies lielas iekšējas domstarpības tajā brīdī, kad vajadzēs salikt 115 cilvēkus uz piecām laipām kandidātu sarakstos…

– Piedodiet, bet kas tad ir tas atšķirīgais jūsu un "Vienotības" latviskumā?

– Reizēm rodas iespaids, ka ir spēki, kas mēģina pretnostatīt atsevišķus cilvēkus, neļaujot latviskajām partijām tuvināties. Protams, mūsu interesēs būtu pēc iespējas lielāks un plašāks saraksts. Bet, ja runa ir par partijas ideoloģiju, tad šobrīd mūsu galvenais uzdevums ir tuvināties ar "Visu Latvijai!". Viņiem ir milzīga enerģija, aktivitāte un līdzīgi ideoloģiskie uzskati. Savukārt mums ir milzīga pieredze un zināmi resursi, bez kā kampaņa nebūtu iedomājama. Mūsu partiju pārstāvji regulāri tiekas, kopīgi piedalījāmies Lāčplēša dienas pasākumos. Pašvaldību vēlēšanās kopīgi startējām daudzos novados un samērā veiksmīgi. Esmu pārliecināts, ka mums varētu sanākt labs tandēms. Ideālā variantā šis tandēms varētu iet kopā ar trejsavienību, bet tas atkarīgs no sarunām.

Ģ. Zvirbulis: – Jūs runājat par ideoloģiskām neatbilstībām ar "Vienotību". Bet nevienam nav noslēpums, ka visaktīvāk pret "TB"/LNNK iesaistīšanos trīsvienībā iebilst jums ideoloģiski vistuvākā Pilsoniskā savienība. Kāds tam iemesls? Atkal latviešu mediji vainīgi?

– Es negribu ne pie kā vainot medijus, es runāju par to, ka latviskie plašsaziņas līdzekļi ir daudz demokrātiskāki, vairāk izmanto vārda brīvību, kritizē politiķus, nemaz jau nerunājot par slavināšanu nevietā. Attieksmē uz Pilsonisko savienību – politikā visos laikos liela nozīme bijusi personībām. Un mums tās personības ir ar dažādiem raksturiem. Šobrīd izšķiroša nozīme būs spējai pārvarēt savstarpēju nepatiku, pielāgoties komandas principiem un kopīgai spēlei vienā laukumā. Jo mums pretī ir saliedēts un spēcīgs pretinieks, kurš vēlas par katru cenu ievilkt Latviju atpakaļ Krievijas klēpī.

V. Krustiņš: – Nu bet paskatieties taču uz Urbanoviča pieredzi! "SC" visas ideoloģiskās atšķirības, kad cīnās par varu, ieliek maisā un nobāž maliņā, rezultātā ir tikai ieguvēji. Vai latviešiem neklātos no tā mācīties?

– Protams, klātos, bet ir viena būtiska atšķirība. Krievu plašsaziņas līdzekļi gandrīz unisonā aizstāv savus politiskos spēkus. Nu varbūt viena avīze ir parādījusies, kas šad tad atļaujas kaut ko dzēlīgu pateikt. Taču latviešu plašsaziņas līdzekļi pirmkārt apkaroja viens otru, un otrkārt – sev netīkamās latviešu partijas. Reizēm vienai publikācijai presē ir tāda nozīme, ka spēj atstumt divus radniecīgus politiskus spēkus vienu no otra.

"Saskaņas centra" panākumu pamatā ir arī aktīva un veiksmīga darbība opozīcijā. Līdzīgi kā "Tēvzemei un Brīvībai" strādāja piektās Saeimas laikā. "Saskaņas centrs" kā opozīcijas spēks pratis atrast vājās vietas valdošās koalīcijas darbā un nelaiž garām iespējas vērsties Satversmes tiesā. Bet galvenais nopelns, protams, ir viņu ruporiem krievu medijos – LTV7 krievu ziņas, TV5, Pirmais Baltijas kanāls. Ar tādiem ruporiem pat nav nepieciešama vēlēšanu kampaņa.

Jāatzīst, ka sociālajās jomās viņi pratuši pārvilināt arī latviešu vēlētājus, uzdodoties par sociāldemokrātiem. Bet tā ir tikai maldinoša fasāde. "SC" pēc savas būtības nav nekādi sociāldemokrāti, bet gan kārtējā lielkapitālistu, finanšu un nekustamā īpašuma spekulantu partija. Tipiski prokrieviska, labēja partija.

– Bet vai "TB"/LNNK sociālajā jomā ir piedāvājums vēlētājiem, ko likt pretim "SC" solījumiem?

– Ja runā par sociālekonomisko jomu, mums nesen tika izveidota darba grupa Roberta Zīles vadībā, kura gatavos jaunu sociālekonomisko programmu. Tā būs attīstīta iepriekšējā "Zīles ekonomikas programma" ar uzsvaru uz Latvijas rīcību izkļūšanai no krīzes, vienlaikus aizsargājot apdraudētās sociālās grupas – ģimenes, pirmā mājokļa kredītņēmējus un citus. Iespējams, krīze būtu Latviju skārusi daudz vieglāk, ja valdošā koalīcija būtu vairāk ieklausījusies jau iepriekšējā "Zīles programmā". Diemžēl jāatzīst, ka toreiz mēs nespējām pienācīgi informēt sabiedrību par savu piedāvājumu. Taču mēs no savām kļūdām būsim mācījušies.